Guillaume Vanden Borre
in het MIMDo

Dankzij de steun van de overheid en gulle schenkers kan het Musée Marthe Donas (MIMDo), in Ittre, zich sinds 2010 blijven ontwikkelen. Het organiseert uitstekende tentoonstellingen en breidt zijn collectie Belgische kunst voortdurend uit, volgens drie krachtlijnen: Marthe Donas, vrouwelijke kunstenaars en werken van kunstenaars uit de 20e en 21e eeuw, hoofdzakelijk op papier. De instelling positioneert zich nu als het enige Waals-Brabantse museum dat volledig gewijd is aan de moderne Belgische kunst.

TEKST: **MARCEL DALOZE**

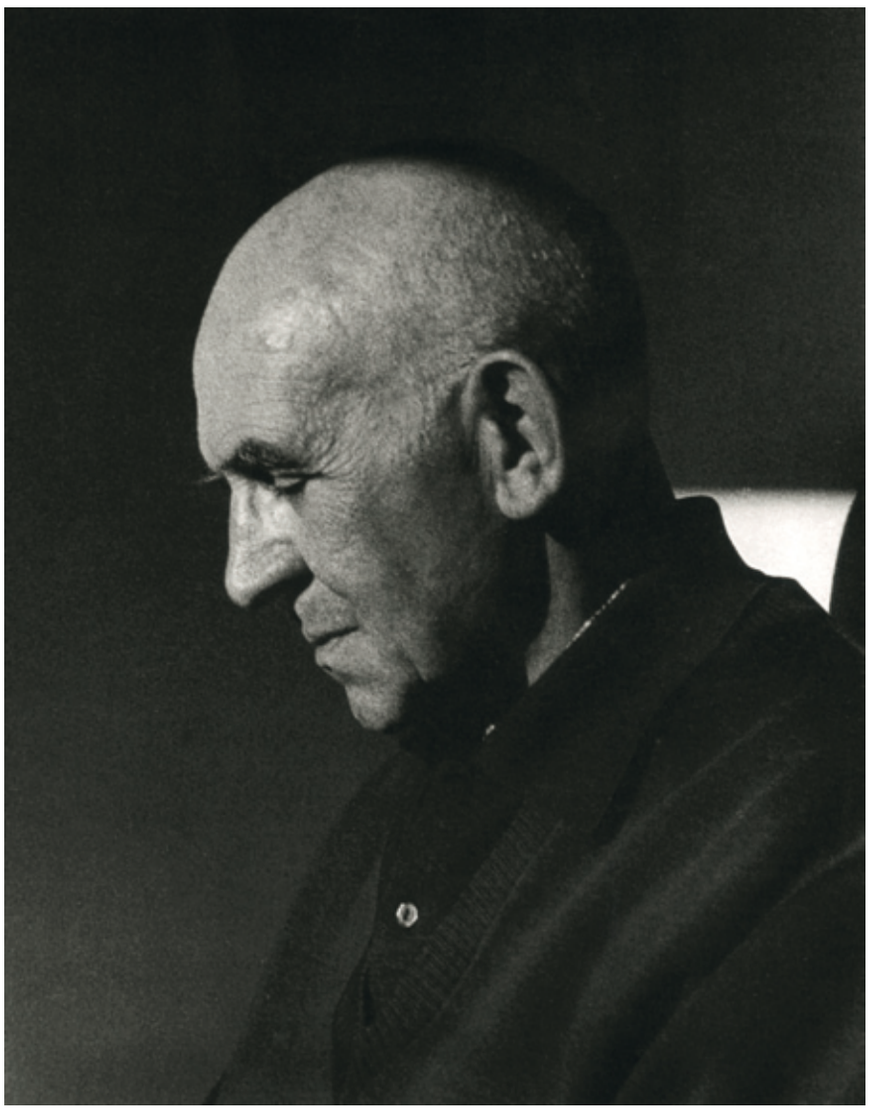

onder
Guillaume Vanden Borre, ca.1970.

Onlangs kwam ze in het bezit van een groot aantal werken van de Brusselse schilder Guillaume Vanden Borre. Die werden geschonken door de (intussen opgedoekte) vzw 'Les Amis de Guillaume Vanden Borre' en kunstenaar Jacques Lacomblez, een oude vriend van de schilder.

Militant en schilder

Guillaume Vanden Borre (1896-1984) stamde uit een arbeidersgezin. Hij werd al vroeg politiek actief. In 1920 richtte hij samen met War Van Overstraeten de 'Parti Communiste de Belgique' op. Als militant bleef hij altijd trouw aan zijn diepste overtuiging. Zijn radicale politieke opvattingen en zijn intellectuele rechtlijnigheid botsten echter met het eenheidsdenken en met de blinde gehoorzaamheid binnen de partij, onder de groeiende invloed van het stalinisme. In 1928 werd hij uit de partij gezet, maar hij bleef nog enkele jaren actie voeren in kleine, tot revolutionair links behorende groepen die zich verzetten tegen de officiële partijlijn. Vanden Borre had vooral interesse voor de vakbondswereld. Hij zou er actief in blijven tot aan de oorlog. In 1928 verhuisden hij en zijn vrouw Claire Racine naar de tuinwijk

Het vertrekpunt van Vanden Borre was vaak een soort netwerk van zeer vrij aangebrachte lijnen, waaruit een verrassend evenwicht ontstond.

Le Logis, in Watermaal-Bosvoorde. Het is vanaf dan dat hij, naast zijn activiteiten in de politiek en de vakbond, begint te tekenen en schilderen.

Een vergeten kunstenaar

In de eerste jaren van zijn artistieke carrière (1928-1929) neigde Guillaume Vanden Borre duidelijk naar het abstracte. Daarna evolueerde hij naar het 'Brabantse intimisme'. Deze figuratieve fase, gekenmerkt door ingetogen kleuren, sloot aan bij een zekere Franse traditie, al doen de sobere kleuren eerder denken aan de Spaanse kunst. Met een tussentijd van één jaar werd zijn werk gepresenteerd door twee Brusselse galeries (Manteau in 1939, La Licorne in 1940). Door de teleurstelling over die twee tentoonstellingen keerde de kunstenaar het commerciële circuit de rug toe, hoewel hij het zeker niet breed had. Die ascetische afwijzing strookte anderzijds wel met zijn morele en filosofische integriteit. Een heel oeuvre zag zo het licht in bescheiden omstandigheden en buiten het openbare circuit. Het vereenvoudigen van de werkelijkheid en de samentrekking van het beeld (de realiteit gereduceerd tot essentiële vormen) leidden Guillaume Vanden Borre natuurlijkerwijs naar het niet-figuratieve, aanvankelijk lyrisch, soms heftig (1947-1948). Paradoxaal genoeg voorvoelde deze man die buiten het kunstcircuit stond sommige stijlen (CoBrA, in 1947, en zelfs de Duitse 'Neue Wilden' van de jaren 1980, met de 'barbaarse' directheid van hun schilderstijl). In de periode 1949-1951 vertoonde zijn nogal onstuimige stijl duidelijke verwantschap met het surrealistische automatisme. In 1952 creëerde Vanden Borre een reeks werken met inkt en schilderijen die uitgesproken geometrisch waren. Het was een vruchtbare, maar korte periode. Dat hij er zo snel een einde aan maakte, kwam omdat de beelden de nodige poëzie misten.

boven
'Zonder titel', 1951. Gemengde techniek op papier, 28 x 21 cm.

Permanente revolutie

Zijn vertrekpunt was vaak een soort netwerk van zeer vrij aangebrachte lijnen, waaruit een verrassend evenwicht ontstond. Dat evenwicht zie je in al zijn werken. Vanden Borre liet zijn pen of potlood de vrije loop op het papier, liet de lijnen elkaar kruisen, vaak zonder zelfs maar de hand op te heffen. Hij bracht gewoon de ene laag aan boven de andere. Vaak bepaalde dit 'krabbelwerk' het hele beeld. Kenmerkend voor zijn oeuvre is enerzijds de doordachte structuur, met een evenwicht dat weliswaar gewaagd, maar niettemin duidelijk is. Anderzijds is er sprake van een meditatieve en muzikale poëzie, die soms bijna iets ritueels kreeg, zoals in de jaren 1970. Zijn hoofdbetrachting was evenwel een weg volgen zonder eentonigheid, voortdurend brekend met een gemaakte 'reeks'. Hij deed dat met een soms abrupte drang naar verandering, die hij ook altijd aanraadde aan bevriende jonge schilders die hem geregeld bezochten, zoals Jacques Zimmermann, Jacques Lacomblez en Lucques Trigaut. Zelfs aan het einde van zijn leven gooide hij het plots weer over een andere boeg en creëerde hij een reeks werken met geïmproviseerde tekens en gedurfde kleurencombinaties. Het was een volledig nieuwe stijl, in de kiem al aanwezig in de grote schilderijen op papier uit 1980. Vaak ging het om een rituele en primitieve stijl, in de antropologische betekenis. In die laatste jaren was zijn vernieuwingsdrang dus nog altijd even sterk. Vanden Borre bleef afstand nemen van wat hij eerder had gecreëerd. We kunnen dan ook spreken van een permanente revolutie.

Postume erkenning

Guillaume Vanden Borre liet enkele van zijn vrienden, jonge kunstenaars die hij voortdurend

rechts
'Zonder titel', 1977. Gemengde techniek op papier, 50 x 36 cm.

goede raad gaf, de vrijheid met zijn oeuvre te doen wat ze wilden na zijn overlijden. Doordat hij weigerde werken te verkopen, kwam hij niet voor in de officiële geschiedenis van de Belgische abstracte kunst. Dus werd er een vereniging opgericht om het oeuvre van de schilder te promoten, door het organiseren van tentoonstellingen en de publicatie van een monografie. Zijn werken zijn nu te zien in groepstentoonstellingen, maar

Vanden Borre bleef afstand nemen van wat hij eerder had gecreëerd.

ook in openbare collecties, onder meer die van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België, van de provincie Henegouwen en van de

ULB (Université Libre de Bruxelles). Toen de vereniging werd ontbonden, wilde ze zijn artistieke patrimonium graag overdragen aan een andere culturele organisatie. De keuze viel uiteindelijk op het MIMDo, dat abstracte kunst op een dynamische manier promoot. Een zestigtal werken werd aan het museum overgedragen. Ze vormen de kern van de tentoonstelling die er op 18 november haar deuren opent en hulde brengt aan Guillaume Vanden Borre. Voor het eerst in meer dan twintig jaar krijgt de bezoeker een ruim overzicht van het boeiende oeuvre van deze Belgische kunstenaar. Het is een eerbetoon dat hij dubbel en dik verdient.

boven
'Zonder titel', 1963. Gemengde techniek op papier, 37,5 x 27,5 cm.

links
'Zonder titel', 1983. Gemengde techniek op papier, 30 x 24 cm.

Meer weten

Bezoeken
Musée Marthe Donas
Espace Bauthier
Rue de la Montagne 36
Ittre
www.museemarthedonas.be
t/m 14-01
Deze tekst werd geschreven met met medewerking van Rune Hagen en Jacques Lacomblez.